

Prawne i kryminalistyczne aspekty zwalczania przestępstw korupcyjnych w ochronie pogranicza

Rafał Wielki¹

Streszczenie:

Problematyka zwalczania przestępstw korupcyjnych jest niezwykle zawiła i wciąż pozostaje aktualnym zagadnieniem nawet w państwach rozwiniętych. Sama korupcja na terenach przygranicznych jest ważnym zagadnieniem prawno-kryminalistycznym. Współczesne problemy migracyjne w Europie stanowią coraz większe wyzwanie dla organów ścigania, a determinacja migrantów może być szczególnie korupcjogenna. Problem jest niezmiernie istotny z uwagi na fakt, że polska granica wschodnia stanowi zewnętrzną granicę Schengen i Unii Europejskiej. Dlatego właściwe działania służb policyjnych i specjalnych, nastawione na wykorzystanie możliwości analitycznych, powinny stanowić skuteczne narzędzie w zapewnieniu integralności granic. Mechanizmy uwzględnione w aktach normatywnych nie zawsze są wystarczająco skuteczne, jednakże z pomocą przychodzą nowe narzędzia kryminalistyczne.

Słowa kluczowe:

korupcja, pogranicze, prawo, kryminalistyka, analiza informacji, prewencja kryminalna

Link do artykułu:

http://www.pogranicze.uni.opole.pl/biblioteka/docs/tom4/wielki_t4n2.pdf

Standard cytowania (APA):

Wielki, R. (2016). Prawne i kryminalistyczne aspekty zwalczania przestępstw korupcyjnych w ochronie pogranicza. *Pogranicze. Polish Borderlands Studies*, t. 4, nr 2, s. 231-243.

Wstęp

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na prawne oraz kryminalistyczne zagadnienia związane ze zwalczaniem korupcji w związku z zapewnieniem bezpieczeństwa na terenach granicznych. Problematyka zwalczania przestępstw korupcyjnych jest niezwykle zawiła i wciąż pozostaje aktualnym zagadnieniem nawet w państwach rozwiniętych. Szczególne zagrożenia, a zarazem wyzwania, stwarza zjawisko korupcji w ochronie pogranicza ze względu na szczególne warunki

---

¹ Mgr Rafał Wielki – doktorant w Instytucie Politologii Uniwersytetu Opolskiego (rwielki@uni.opole.pl).

panujące pomiędzy granicami państw. Obecność wielu kultur zderzających się ze sobą w obszarach granicznych sprzyjać może rozwojowi zjawisk korupcyjnych. Jednakże warto mieć na uwadze, iż sama korupcja jest pojęciem bardzo szerokim, obejmującym kwestie socjologiczne, ekonomiczne, politologiczne, a przede wszystkim prawne. Analiza stanu prawnego w polskim ustawodawstwie pomóc może we wskazaniu dalszych działań, które wpływać mogą korzystnie na zwalczanie zjawisk korupcyjnych. Wątpliwości rodzić może postępowanie organów ścigania w celu wykrycia przestępstw, których podstawę stanowią korzyści osobiste, z uwagi na problemy natury prawno-dowodowej. W zestawieniu wspomnianych przestępstw oraz problemów związanych z ochroną granic, konieczne jest określenie specyficznych cech występujących w obszarach zagrożonych z uwagi na ruch graniczny. Istotnym zdaje się próba zbadania, czy położenie geograficzne ma w rzeczywistości przełożenie na natężenie zjawisk korupcyjnych, co rodziłoby konieczność podejmowania specyficznych czynności kryminalistyczno-procesowych. Niemniej ważną kwestią jest określenie, czy tereny nadgraniczne sprzyjają rozwojowi konkretnych przestępstw korupcyjnych, niezależnie od ewentualnej skali zjawiska. Próba zbadania wyżej określonych elementów, pozwoli na dobór właściwych metod kryminalistycznych w celu zwiększenia bezpieczeństwa oraz wykrywalności przestępstw korupcyjnych na granicach.

1. Prawne formy korupcji

Jak zauważono, korupcja stanowi rozległy problem natury prawnej, oprócz jej socjologicznego i etycznego wymiaru. Polskie prawo karne materialne wyróżnia kilka form przestępstw korupcyjnych, określonych w kodeksie karnym (Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, Dz.U. 2016 poz. 1137), a do których zaliczyć można m.in.:

1. łapownictwo bierne (sprzedajność); określone w art. 228 § 1 k.k., w typie podstawowym, penalizowane jest w przypadku przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, co podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8;
2. łapownictwo czynne (przekupstwo); określone w art. 229 § 1 k.k., w typie podstawowym, odpowiedzialności podlega ten, kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji, co powoduje podleganie karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8;
3. płaćną protekcję (czynną i bierną); określoną w art. 230 § 1 k.k. oraz 230a § 1 k.k. Wyczerpanie znamion przestępstwa następuje, gdy sprawca powołuje się

na swoje wpływy w instytucji państwowej lub samorządu terytorialnego albo podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub jej obietnicę, co również zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8;

4. przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku; określone w art. 231 § 1 k.k. Sprawcą może być wyłącznie funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, przez co podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Ustawodawca przewidział również penalizację czynów, mogących mieć związek z przestępstwami, a będących przestępstwami przeciwko obrotowi gospodarczemu, takich jak:

5. korupcja gospodarcza; określona w art. 296a § 1 k.k., gdzie sprawca pełniąc funkcję kierowniczą w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą lub pozostając z nią w stosunku pracy, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, żąda lub przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, w zamian za nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciężącego na nim obowiązku mogące wyrządzić tej jednostce szkodę majątkową albo stanowiące czyn nieuczciwej konkurencji lub niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5;

6. pranie brudnych pieniędzy; określone w art. 299 k.k. Jest to wprowadzanie do obiegu finansowego środków pochodzących z działalności przestępczej, w celu ukrycia nielegalnego pochodzenia zgromadzonego kapitału, gdzie korupcja jest przestępstwem odnoszącym się do powyższego czynu w sferze źródłowej. Sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Jak wynika z treści przytoczonych norm ustawowych, przestępstwa korupcyjne odnoszą się do kwestii uzyskania korzyści majątkowej lub osobistej, często uwzględniając pozycję zawodową sprawcy, będącego funkcjonariuszem publicznym. Za korzyść majątkową należy uznać to, co posiada wartość ekonomiczną oraz służy zaspokojeniu potrzeb materialnych (Daniluk 2014: 36). Zaś korzyścią osobistą, w dużym uproszczeniu, powinno się nazwać to, co posiada zdolność do zaspokojenia potrzeby człowieka i uchodzi za świadczenie o charakterze niemajątkowym, do którego zaliczyć można m.in. np. obietnicę awansu, załatwienia pracy, odznaczenie orderem, wyuczenie zawodu, ograniczenie obowiązków zawodowych, albo przyjęcie na praktykę, wysłanie na zagraniczne stypendium czy wykreowanie korzystnego wizerunku w mediach (Wyrok SN z 10 lipca 1974 r., sygn. akt: I KRn 9/74). Kwestie korzyści majątkowej, jak i osobistej

zawarte są również w definicjach ustawowych, choć w sposób nieostry, przez co należy bazować na dorobku judykatury oraz doktryny prawa. Tym niemniej, podobne rozważania mogą stanowić przedmiot odrębnej publikacji, wobec czego warto jedynie zasygnalizować różnice pomiędzy obiema formami, natomiast przedmiot niniejszej dywagacji odnosi się do kwestii prawno-kryminalistycznych, a nie karno-materialnych.

Warto jednakże dodać, że istnieją formy czynów korupcyjnych, za popełnienie których ustawodawca nie przewidział penalizacji. Są nimi: nepotyzm, rozumiany w praktyce polskich organów ścigania jako nadużywanie zajmowanego stanowiska poprzez protegowanie krewnych oraz kumoterstwo jako faworyzowanie oparte nie na pokrewieństwie, ale na powiązaniach towarzyskich (CBA 2011: 30). Niektórzy autorzy wspominają też o konflikcie interesów jako pełnieniu przez osobę publiczną, albo członków jej najbliższej rodziny, funkcji lub utrzymywania kontaktów o charakterze prywatnym, które wpływać mogą na treść urzędowych zachowań w sposób mogący rodzić wątpliwości co do ich bezstronności. Zjawiska te występują wewnątrz sektora publicznego, gdzie podejmowane są decyzje gospodarcze i administracyjne (Kamiński, Stefanowicz 2011: 43).

2. Problem korupcji w ochronie obszarów przygranicznych

Istnieją podstawy do przyjęcia założenia, że problem przestępstw korupcyjnych w obszarach przygranicznych poszczególnych państw jest zagadnieniem szczególnie ważnym i wymagającym nieustająco wzmożonych wysiłków o charakterze prewencyjno-kryminalnym. Wspomina się również, że powyższe zjawiska dotyczą nieoficjalnego drugiego życia, którym charakteryzuje się nadgranicze (Moczydłowski 1988: 163). Przemawia za tym fakt, że coraz większa swoboda w przekraczaniu granic powoduje większe wyzwania dla organów ścigania, w procesie wykrywania oraz udowodnienia przestępstw korupcyjnych. Nie sposób ukryć, iż problematyka przestępczości korupcyjnej na obszarach granicznych związana jest także z problemami natury socjologicznej oraz kulturowej. Wielokulturowość stanowi zjawisko cywilizacyjne, które w istotny sposób zmienia sposób postrzegania zbiorowości oraz jej części składowych, czyli jednostek, zwłaszcza wywodzących się z odrębnych kultur (Kotasińska 2015: 107). Przekraczanie polskich granic przez nowe grupy społecznej niesie ze sobą ryzyko zmiany tendencji korupcyjnych, wobec czego należy zdiagnozować, z jakimi najistotniejszymi problemami trzeba się zmierzyć w zwalczaniu tego typu przestępczości.

Korupcja uchodzi za problem globalny ze względu na jej wpływ na poziom wzrostu gospodarczego poprzez dzielenie dóbr publicznych, a także ze

względu na podważanie wartości demokratycznych oraz osłabianie systemów normatywnych (U.S. Department of Justice 2012: 3). Nadto, ważną negatywną cechą zjawisk korupcyjnych na terenach przygranicznych jest osłabianie działań o charakterze strategicznym, związanych z poszerzaniem wartości demokratycznych, zmniejszeniem poziomu ubóstwa, a także zwalczaniem przestępczości oraz terroryzmu (The White House 2010: 38).

Warto zauważyć, że Polska w okresie starań o akcesję do Unii Europejskiej, musiała również zmierzyć się z problemem uszczelnienia granic oraz zwalczania korupcji, ze względu na świadomość zagrożeń, jakich może doświadczać wschodnia granica zjednoczonej Europy. Zwracano wówczas uwagę, iż istnieje ryzyko, że korupcja graniczna może przybierać formy od biernej formy przy nielegalnej próbie przekroczenia granicy aż do aktywnej pomocy migrantom w pokonaniu barier granicznych (Siron i Van Baeveghem 1999: 107).

Korupcja w służbach powołanych do ochrony granic często pozostawała poza zainteresowaniami badaczy. Niektórzy wskazują, że najbardziej prawdopodobnym wyjaśnieniem tego braku są dość niskie wskaźniki korupcji między granicami w Europie Zachodniej i Północnej (Michael i Moore 2009: 55). Zainteresowania państw członkowskich Unii Europejskiej koncentrują się bardziej wokół kwestii celnych niż samej korupcji związanej z granicą. Najnowsze opracowania wskazują na wysokie ryzyko narażenia funkcjonariuszy służb na problemy związane z:

- a) udziałem w zorganizowanych działaniach przestępczych;
- b) drobną korupcją (łapownictwo);
- c) korupcją administracyjną.

Szczególnie istotnym wydaje się problem udziału funkcjonariuszy w procederach związanych z działalnością zorganizowanych grup przestępczych, ze względu na skalę ewentualnych konsekwencji w systemie zapewnienia bezpieczeństwa i integralności granic, jak i ze względu na duże luki w procesie wykrywczym, a co za tym idzie, również w procesie dowodzenia popełnienia czynu zabronionego. Jak wynika z opracowania przygotowanego przez polskie służby ochrony granic, dotyczącego profilu sprawcy czynu korupcyjnego w Straży Granicznej, szczególnie narażeni są funkcjonariusze na niższych stanowiskach, motywowani problemami natury ekonomicznej (Straż Graniczna 2015: 16).

Wyróżnia się następujące zdarzenia związane z ochroną pogranicza oraz działalnością zorganizowanych grup przestępczych (Center for the Study of Democracy 2012: 45-50):

- a) sprzedaż informacji;
- b) handel papierosami;
- c) przemysł innych towarów konsumpcyjnych;
- d) pomoc w migracji ludności;
- e) handel narkotykami;
- f) przemysł skradzionych pojazdów;
- g) pranie pieniędzy;
- h) ignorowanie zakazów związanych z kontrolą graniczną;
- i) zapewnianie fałszywego alibi;
- j) utrudnianie śledztwa.

Wspomnieć wypada, że istnieją mechanizmy korupcjogenne, będące nieprawidłowościami w funkcjonowaniu instytucji publicznych, powodujące lub zwiększające ryzyko korupcji, w poczet których wlicza się: dowolność postępowania, konflikt interesów, brak wymagalnej jawności postępowania, brak lub słabość kontroli (Hussein 2011: 44).

Należy też zauważyć, że korupcja może być swoistym atrybutem przestępcy na granicy państwa. Jak wskazują sami funkcjonariusze, w obliczu realiów rzeczywistości granicznej zdarzają się przypadki, kiedy zjawisko rzekomo popełnionej korupcji chcą wykorzystać dla swoich celów osoby, które łamią przepisy regulujące ruch graniczny. Podróżni świadomi, że łapówkarstwo jest w sposób szczególny zwalczane w środowisku służb granicznych, czynią z niego atrybut podczas kontroli (Dąbrowski 2012: 110).

Wobec tak daleko idących problemów związanych z narażeniem funkcjonariuszy służb granicznych na problemy korupcyjne, konieczne jest podejmowanie takich działań o charakterze kryminalistycznym, by w skuteczny sposób zapewnić bezpieczeństwo granic, jak i samych funkcjonariuszy oraz pracowników właściwych służb.

3. Natężenie korupcji a położenie geograficzne Polski

W kontekście dotychczasowych rozważań istotne jest ustalenie, czy położenie geograficzne ma znaczenie wobec występowania zjawisk korupcyjnych. W związku z powyższym posłużono się następującym rozwiązaniem metodycznym: zgromadzono dane, obejmujące liczby popełnionych przestępstw omawianego

rodzaju, z ich wyszczególnieniem w poszczególnych województwach (Tab. 1). Dostępność danych pozwoliła na ich rozpoznanie w trzech latach, mianowicie 2012-2014. Wszystkie województwa podzielono na dwie grupy:

1. przygraniczne:

- a. dolnośląskie,
- b. lubelskie,
- c. lubuskie;
- d. małopolskie,
- e. opolskie,
- f. podkarpackie,
- g. podlaskie,
- h. pomorskie,
- i. śląskie,
- j. warmińsko-mazurskie,
- k. zachodniopomorskie,

2. wewnętrzne:

- a. kujawsko-pomorskie,
- b. łódzkie,
- c. mazowieckie,
- d. świętokrzyskie.
- e. wielkopolskie.

Widoczne w Tab. 1 liczby sprowadzono (w celu uproszczenia obliczeń) do skali porządkowej, zastępując je rangami, odrębnie dla każdego z rozważanych lat. Sformułowano następującą hipotezę zerową H_0 : *Nie ma związku pomiędzy miejscem popełniania przestępstw korupcyjnych a ich natężeniem, przy czym przez miejsce popełnienia należy rozumieć województwa przygraniczne albo wewnętrzne, natomiast przez natężenie – liczbę przestępstw w województwach.*

Hipotezę zerową testowano, oddzielnie dla każdego z badanych lat, testem Wilcoxona, na poziomie istotności $\alpha = 0,01$. W każdym z trzech przypadków (tzn. dla lat 2012, 2013 i 2014) uzyskane wyniki nie dały podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej.

Podjęcie takie ma oczywiście słabe strony: nie uwzględnia liczebności populacji w poszczególnych województwach, natężenia ruchu granicznego, poziomu rozwoju gospodarczego, w żaden sposób nie jest też kontrolowana

zmienna w postaci np. ciemnej liczby przestępstw korupcyjnych itp. Tym niemniej są podstawy do bardzo ostrożnego przyjęcia wniosku, że we współczesnej Polsce nie ma związku pomiędzy przygranicznym położeniem określonego obszaru a natężeniem występującej na tym obszarze przestępczości korupcyjnej.

Tabela 1. Liczba przestępstw korupcyjnych w Polsce w latach 2012-2014 (według województw)

Województwo	Liczba przestępstw korupcyjnych w latach			Ranga		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
dolnośląskie	426	559	279	8	7	10
kujawsko-pomorskie	324	405	289	10	8	9
lubelskie	398	395	434	9	9	5
lubuskie	132	140	2005	15	15	2
łódzkie	1298	576	350	3	6	7
małopolskie	820	882	597	5	4	4
mazowieckie	1424	1572	1260	2	2	3
opolskie	39	259	56	16	13	16
podkarpackie	269	363	178	11	11	13
podlaskie	183	87	131	14	16	14
pomorskie	241	368	270	12	10	11
śląskie	3079	7141	2359	1	1	1
świętokrzyskie	1031	1501	429	4	3	6
warmińsko-mazurskie	239	167	118	13	14	15
wielkopolskie	505	662	204	6	5	12
zachodniopomorskie	431	280	300	7	12	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mapy Korupcji CBA 2012, 2013, 2014².

Wobec wniosków płynących z przeprowadzonego badania, można przyjąć, że skala korupcji na terenach przygranicznych nie odbiega od terenów nieposiadających granic z innym państwem, natomiast może wpływać na formę przestępstw korupcyjnych z uwagi na inne cele przestępców czy grup przestępczych działających w poszczególnych regionach.

2 Pełne opracowania związane ze statystyką dotyczącą korupcji w Polsce podane są w bibliografii. Szczegółowe dane przedstawione są w dokumentach Centralnego Biura Antykorupcyjnego oraz Biura Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej.

4. Analiza informacji w zwalczaniu przestępczości korupcyjnej na terenach granicznych

Współczesna kryminalistyka wydaje się być gotowa na sprostanie wyzwaniom przestępczości korupcyjnej w ochronie pogranicza dzięki metodom analizy informacji. Wskazane wcześniej najistotniejsze problemy korupcyjne występujące na terenach przygranicznych, takie jak działalność zorganizowanych grup przestępczych czy korupcja w organach administracyjnych, mogą zostać skutecznie wykryte, a sprawcy mogą być pociągnięci do poniesienia odpowiedzialności karnej. Jednakże należy mieć na uwadze fakt, że dotychczasowe osiągnięcia nauki, związane z tradycyjnym rozumieniem metod identyfikacji kryminalistycznej, są niewystarczające oraz poddawane krytyce (Konieczny 2012: 11). Warto wspomnieć, że krytyka ekspertów wykorzystujących zasadę indywidualizacji nie jest bezzasadna oraz jest szeroko opisywana w środowisku kryminalistycznym (Saks i Kohler 2008: 199).

Wobec tego, słusznym kierunkiem wydaje się być wykorzystanie dorobku charakterystycznego dla działań nowoczesnych służb policyjnych, do których zaliczyć należy: rozwijanie form kooperacji ze społeczeństwem (*community policing*), orientacja na rozwiązywanie konkretnych problemów związanych z bezpieczeństwem (*problem-oriented policing*), a także obszerne gromadzenie i przetwarzanie wszelkich informacji, które mogą posłużyć zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości (*intelligence-led policing*) (Tilley 2008: 373).

Niezmiernie istotne w zwalczaniu przestępstw korupcyjnych na obszarach granicznych jest włączenie do działań o charakterze operacyjno-rozpoznawczym oraz dochodzeniowo-śledczym instrumentów analizy informacji rozumianej jako szeroki zakres czynności wiedzytwórczych, niespecyficznych dla służb policyjnych i specjalnych (Konieczny 2012: 6). Sama analiza informacji – sprowadzając pojęcie do bardzo nieskomplikowanego ujęcia – polega na udzielaniu odpowiedzi na pytania „co?": „co się stało, co jest znane, co powinno być znane?” oraz „co z tego?": „jakie są następstwa powstałej sytuacji, jak należy je interpretować, co może wydarzyć się w przyszłości, jakie decyzje należy podjąć?” (Aleksandrowicz 1999: 25).

Upatrywać należy dużego potencjału w działaniach wywiadowczych nastawionych na otwarte źródła informacji jako metody budowania wiedzy o przestępstwie (Radwaniak i Wrzosek 2012: 111-113). Monitoring i analiza otwartych źródeł informacji w połączeniu z drobnymi czynnościami z zakresu wywiadu kryminalnego, które mogą podejmować funkcjonariusze poszczególnych służb, korzystając chociażby z baz danych, mogą stanowić doskonałe źródło pierwszych informacji o przestępstwie korupcyjnym, związanym z ochroną granic.

W kontekście analizy informacji, warto zwrócić uwagę na pojęcia analizy kryminalnej oraz analizy śledczej. Niewątpliwie w polskiej praktyce częstsze jest pojęcie pierwsze, definiowane jako zorganizowany, systematyczny analityczny proces ukierunkowany na dostarczanie aktualnych i użytecznych informacji dotyczących wzorów przestępczych zachowań, trendów przestępczych w celu wsparcia działań policyjnych, który obejmuje planowanie rozmieszczania sił policyjnych, wsparcie procesu wykrywczego, zwiększenie efektywności zatrzymań i wyjaśniania spraw karnych (Gottlieb, Arenberg, Singh 1994: 13). Analiza kryminalna skupia się na wykorzystaniu jej wyników w celach operacyjnych, rozpoznawczych czy werbunkowych.

Nie można zapomnieć też o pojęciu analizy śledczej, stosunkowo nowym w polskiej praktyce, które zdefiniować można:

- a) jako czynność stanowiącą procedurę myślową, polegającą na ścisłym i krytycznym przedstawieniu ustaleń faktycznych danej sprawy i zbudowaniu na tej podstawie jej opisu (narracji) oraz argumentów dowodowych, służących możliwie najpełniejszemu poparciu hipotezy aktu oskarżenia;
- b) jako wytwór będący formą dokumentu służącego pomocą w uporządkowanym, konsekwentnym i optymalnym osiągnięciu celów w określonym procesie karnym.

W procesie tworzenia analizy śledczej na gruncie postępowania karnego ważne jest wykorzystanie narzędzi ułatwiających analitykowi rozumowanie dowodowe. Wyróżnić można trzy główne nurty związane z analizą śledczą (Bex i Verheij 2010: 7):

- a) podejście argumentacyjne, stanowiące konfrontowanie hipotez z wygenerowanymi argumentami, które wykorzystane może być w rozumowaniu dotyczącym dowodów (Ibek 2012: 30). Genezy podejścia argumentacyjnego należy upatrywać w opracowaniach z pierwszej połowy dwudziestego wieku autorstwa Johna Henry'ego Wigmore'a;
- b) podejście narracyjne, według którego – zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez Penningtona oraz Hastiego – ludzie mają skłonność do organizowania dowodów poprzez budowanie swoistych opowieści, stanowiących sieć zdarzeń połączonych przyczynowo;
- c) podejście hybrydowe, łączące obie metody w postaci kombinacji argumentów z narracją.

Warto wspomnieć, że informacje służące analizie śledczej powinny być zebrane oraz przeanalizowane w sposób logiczny i ustrukturyzowany (Newburn, Williamson, Wright 2007: 202).

Tak kompleksowe podejście do wykrywania przestępstw oraz procesów dowodzenia, może stanowić doskonale narzędzie w trudnym temacie przestępczości korupcyjnej na terenach granicznych, zwłaszcza ze względu na fakt złożoności problemu korupcji. Z tego powodu, służby powołane do ochrony granic, powinny nastawić się na wykorzystanie dorobku współczesnej kryminalistyki, by zwiększyć skuteczność własnych działań.

5. Wnioski końcowe

Przeprowadzone rozważania prowadzą do wniosków, które mogą przyczynić się do zwalczania przestępstw korupcyjnych na terenach przygranicznych. Przede wszystkim zauważyć należy, że kodeks karny definiuje różne rodzaje przestępstw korupcyjnych, które charakteryzują się propozycją przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej. Korzyść osobista nie posiada swojej definicji legalnej, ponadto stanowi pojęcie nieostre, które rodzi problemy natury wykrywczej oraz dowodowej. Sama korupcja na terenach granicznych występuje w specyficznych formach i związana jest najczęściej z przestępczością zorganizowaną, drobnym łapówkarstwem oraz negatywnymi zachowaniami w administracji publicznej.

Nie stwierdzono natomiast, by w Polsce tereny posiadające granice z obcymi państwami były bardziej narażone na problem korupcji, choć niewątpliwie ryzyko jest wysokie i wymaga podejmowania zdecydowanych czynności kryminalistyczno-procesowych. Wydaje się ponadto bardzo celowe, by podmioty, zwalczające korupcję w rejonach przygranicznych, współpracowały aktywnie ze służbami, odpowiedzialnymi za prowadzenie płytkiego wywiadu zagranicznego.

Ważne jest odejście od tradycyjnego pojmowania kryminalistyki, nastawionej na identyfikacyjne badania kryminalistyczne, w celu wykorzystania nowoczesnych narzędzi z zakresu analizy informacji oraz wsparcia działań wywiadowczych. Niezwykle istotne jest wykorzystanie analizy kryminalnej, pomocnej w porządkowaniu informacji zgromadzonych w sprawie, jak i przydatne jest sięgnięcie po dorobek analizy śledczej, mogącej dostarczać argumentów istotnych z punktu widzenia oskarżenia.

Złożoność przestępstw korupcyjnych w tak specyficznych miejscach, jakimi są tereny przygraniczne, powoduje konieczność kompleksowego ujęcia tematu poprzez naukowo opracowaną analizę informacji ze szczególnym uwzględnieniem priorytetu w postaci zapewnienia bezpieczeństwa granic zewnętrznych Unii Europejskiej oraz strefy Schengen w Polsce.

Literatura:

- Aleksandrowicz, T.R. (1999). *Analiza informacji w administracji i biznesie*. Warszawa: Wyższa Szkoła Handlu i Prawa.
- Bex, F. J., Verheij, B. (2010). *Story Schemes for Argumentation about the Facts of a Crime. Computational Models of Narrative. Papers from the The AAAI Fall Symposium (FS-10-04)*. Menlo Park: AAAI.
- CBA (2011). *The Anti-Corruption Handbook for Entrepreneurs*. Warszawa: CBA.
- CBA (2013). *Mapa korupcji. Zwalczanie przestępczości korupcyjnej w Polsce w 2012 r.* Warszawa: CBA.
- CBA (2014). *Mapa korupcji. Zwalczanie przestępczości korupcyjnej w Polsce w 2013 r.* Warszawa: CBA.
- CBA (2015). *Mapa korupcji. Zwalczanie przestępczości korupcyjnej w Polsce w 2014 r.* Warszawa: CBA.
- Center for the Study of Democracy (2012). Study on anticorruption measures in EU border control.
- Dąbrowski, M. (2012). Zjawiska o charakterze korupcyjnym w świetle kultury granic. *Journal of Modern Science*, vol. 2012, nr 4(15).
- Daniluk, P. (2014). Pojęcie korzyści majątkowej w prawie karnym. *Wojskowy Przegląd Prawniczy Anderson*, nr 1.
- Gottlieb, S.L., Arenberg, S., Singh, R. (1994). *Crime Analysis: From First Report to Final Arrest*. Montclair: Aplha.
- Hussein, A. (2011). Mechanizmy korupcjogenne - cztery grzechy główne władz publicznych. *Przegląd Antykorupcyjny*.
- Ibek, A. (2012). Teoretyczne podstawy analizy kryminalnej. W: J. Konieczny (red.), *Analiza informacji w służbach policyjnych i specjalnych*. Warszawa: C.H. Beck.
- Kamiński, A.Z., Stefanowicz, J. (2010). *Polski biznes wobec korupcji*. Warszawa: Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym.
- Konieczny, J. (2012). Kryzys czy zmiana paradygmatu kryminalistyki? *Państwo i Prawo*, nr 1.
- Konieczny, J. (2012). Zagadnienia wprowadzające. W: J. Konieczny (red.), *Analiza informacji w służbach policyjnych i specjalnych*. Warszawa: C.H. Beck.
- Kotasińska, A. (2015). Między wielokulturowością a stereotypami. W: M. Bodziany et al. (red.), *Społeczeństwo a wojna. Kryzysy społeczne i konflikty kultur*. Wrocław: Wydawnictwo WSOWL.
- Michael, B., Moore, N. (2009). What do we know about corruption (and anti-corruption) in Customs? *World Customs Journal*, vol. 4, nr 1.
- Moczydłowski, P. (1988). *Drugie życie w instytucji totalnej*. Warszawa: Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji UW.
- Newburn, T., Williamson, T., Wright, A. (2007). *Handbook of Criminal Investigation*. Oxford: Willan Publishing.
- Radwaniak, K., Wrzosek, P.J. (2012). Biały wywiad w Policji – pozyskiwanie i analiza informacji ze źródeł otwartych. W: J. Konieczny (red.), *Analiza informacji w służbach policyjnych i specjalnych*. Warszawa: C.H. Beck.

Saks, M.J., Kohler, J.J. (2008). The Individualization Fallacy in Forensic Science Evidence. *Vanderbilt Law Review*, nr 1.

Siron, N., Van Baeveghem, P. (1999). *Trafficking in Migrant Through Poland*. Antwerpen-Apeldoorn: Maklu

Straż Graniczna (2015). *Mapa zagrożeń korupcyjnych w Straży Granicznej*. Warszawa: BSW SG.

The White House (2010). National Security Strategy 38. http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf, 13.10.2016.

Tilley, N. (2008). Modern approaches to policing: community, problem-oriented and intelligence led policing. W: T. Newburn (ed.), *Handbook of Policing*. Portland: Cullompton.

U.S. Department of Justice and the Enforcement Division of the U.S. Securities and Exchange Commission (2012). Foreign Corrupt Practices Act. <https://www.justice.gov/sites/default/files/criminal-fraud/legacy/2015/01/16/guide.pdf>, 13.10.2016.

Wyrok SN z 10 lipca 1974 r., sygn. akt: I KRN 9/74.

Legal and forensic issues of combating corruption and providing borderland security

Abstract

The issue of combating corruption crimes is extremely hard and still actual, even in developed countries. Corruption in the border areas is an interesting issue for both legal and forensic research. Migration problems in Europe is a growing challenge for law enforcement, as the determination of migration may be particular to corruption. The problem is important due to the fact that Poland is the eastern border of the Schengen Area and the European Union, therefore, appropriate work of the police and special forces, focused on the use of analytical capabilities, can provide an effective tool in ensuring the integrity of the borders. Mechanisms included in the normative acts are not always effective, however, useful are new forensic tools.

Keywords:

corruption, borderland, law, criminalistics, information analysis, crime prevention

Podziękowania autora:

Autor pragnie złożyć serdeczne podziękowania Panu dr. hab. Jerzemu Koniecznemu, prof. UO za nieocenioną pomoc przy opracowaniu części metodycznej i statystycznej badań ujętych w niniejszym opracowaniu.